

MAKAMLARIN KANUN İLE İCRASINDA KULLANILAN MANDAL SAYILARININ CİNUÇEN TANRIKORUR'UN BESTELEDİĞİ SEYR-İ NÂTIK İLE BELİRLENMESİ

Öğr. Gör. Murat Can
Necmettin Erbakan Üniversitesi
mcan1979@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, Geleneksel Türk Müziği makamlarının kanun sazı ile icrasında kullanılan mandal sayılarını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda, Cınuçen Tanrıkorur'un bestelediği ve 50 adet makam içeren Seyr-i Nâtik'in, Devlet Konservatuarları ve Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki kanun öğretim elemanları ile Kültür Bakanlığı Koroları'nda ve TRT'de görevli kanun sanatçıları tarafından bizzat icrası sağlanmış ve mandal kullanımları tablolar halinde gösterilmiştir. Araştırma için gerekli bilgilere kaynak tarama yöntemi ile ulaşılmıştır. Mandal kullanımıyla ilgili verilerin toplanması görüşme formu yoluyla yapılmıştır. Araştırma, görüşme formu sonuçlarına göre kanun sazının icrasında kullanılan mandal sayılarının, kanun icrasında ve eğitiminde tecrübeli insanların referans alınarak ortaya konması, bu alanda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması umulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kanun, Makam, Mandal Kullanımı, Türk Müziği.

DETERMINING USED PEG NUMBERS IN THE PERFORM OF KANUN IN THE MODES WITH SEYR-İ NATIK COMPOSED BY CİNUÇEN TANRIKORUR

Abstract

The aim of this study is to determine the peg numbers used in the Traditional Turkish Music's modes, performing with kanun instrument. On this way of aim, Seyr-i Natik which contains 50 modes and composed by Cınuçen Tanrıkorur was tried to find out peg numbers using in The Traditional Turkish Music Modes by performing by kanun artists in TRT and in The Ministry of Culture Chorus with kanun lecturers in The State Conservatory and The Educational Music Departments and used peg numbers was written as tables. It was reached to the necessary knowledges for research with sources scanning method. Collecting data of using peg, with interview form and transferring knowledge with interview method was realized. According to interview form results, the peg numbers performing with kanun instrument, revealing experienced in kanun performing and education as a reference is hoped to light the way for the studies in this subject.

Keywords: Kanun, Mode, Peg Numbers, Turkish Music.

GİRİŞ

Çalgı eğitimi, çalgı öğretimi yoluyla bireyler ve toplumların devrinişsel, duyuşsal, bilişsel davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değışiklikler oluşturma ya da yeni davranışlar kazandırma sürecidir. Müzik eğitiminin temel boyutlarından biri olan çalgı eğitiminin yapılmadığı durumlarda, müzik eğitimi ya eksik ya yetersiz ya da yeterince sağlam ve tutarlı olamaz (Tanrıverdi, 1996: 153).

Çalgı eğitimi içinde kanun öğretimi, güzel sanatlar liselerinde, konservatuarlarda, güzel sanatlar fakültelerinde, sanat ve tasarım fakültelerinde, müzik eğitimi anabilim dallarında ve bazı özel kurumlarda yürütölmektedir.

Müzik eğitimi anabilim dallarında Türk Müziği ile ilgili her hangi bir çalgının öğretimi konusuna destek olacak nitelikte derslerin olmaması veya azlığı ve bireysel çalgı dersinin haftada bir saat olması, öğretim elemanının çalgı icra tekniği ile birlikte nazarı bilgi verme durumunda kalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte Türk Müziğinde kullanılmakta olan ses sisteminin bu müziği ifade etmekteki yetersizliği pek çok bilimsel toplantı ve çalışmalarda dile getirilmektedir. Etüt aşamasından sonra eser icrasına geçildiğinde öğrenci ilk defa Türk müziğinde kullanılan ses değiştirici işaretlerle karşılaşmakta ve adapte olmakta zorlanmaktadır. Kendi kendine çalışan bir öğrencinin Rast makamında kullanılan Segâh perdesi ile Uşşak makamında kullanılan aynı isimli ve aynı ses değiştirici işaretle gösterilen aynı perdeyi aynı mandal sayısını kullanarak çalışması gibi örneklerle karşılaşmaktayız. Hâlbuki bu perdeler farklı seslere karşılık gelmektedir.

Bunun gibi problemler dolayısıyla Geleneksel Türk Müziği makamlarının kanun sazı ile icrasında kullanılan mandal sayılarını belirlemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Kanun Sazının ve Kanunda Mandal Kullanımının Tarihçesi

Kanun; mızraplı, çok telli ve yatık bir çalgıdır. Etimolojik olarak Yunanca'da bulunan ve "kanun, kaide, kural" anlamına gelen "kanon" kelimesinden geldiği ileri sürülmektedir. Kanon terimi, "qinin" kökünden gelmekte olup "q-n" ya da k-n" ortak kökü üzerine kurulmuştur. Kanunu aslen bir Türk olan ve Türkistan'ın Farab kasabasında doğan ve zamanının büyük filozofu ve musiki bilgini olarak tanınan Ebû Nâsır Muhammed Bin Turhan Bin Uzluğ-u Farabî'nin (870-950) icat ettiğini bazı kaynaklar yazmaktadır (Stanley, 1985, akt. Somakçı, 2000: 15).

Evliya Çelebi "Seyahatname"sinde (c.1, sh.637), kanunu Ali Şah isminde bir zatın icat ettiğini yazarsa da hakkında bilgi vermiyor (Mutlu, 1985: 9).

Abdülkadir Merâî bu çalgının bulucusu olarak Eflatun'u gösterse de bu konuda fazla bilgi vermemektedir (Mutlu, 1998: 11).

Kanunun icadı hakkındaki görüşünü Tanrıkorur (2003: 159-160) "Müzik aletleri insanla beraber doğmuş ve gelişmişlerdir. İlk yapıldıkları tarih karanlık çağlara kadar uzanan icadını şu veya bu müzisyenin adına bağlamak mûsikî tarihinden hiç haberi olmamak demektir." şeklinde ifade etmektedir. İcadından sonraki uzun tarihsel süreçte kanun, bir takım değişiklik ve eklemelerle bugünkü şeklini almıştır. Son yüzyıla kadar makamları çalmak için kanunîler, seslendirmek istedikleri makama göre akortlarını yapararak bu sazı icra ederler; küçük değişiklikleri, yani bemol ve diyezleri ise parmak uçlarıyla tellere bastırarak elde ederlerdi. Bu durum sazın sınırlarını daralttığı, icrasını zorlaştırdığı için mandal dediğimiz dökümden yapılan metal parçacıklar kullanılmaya başlandı ve enstrümanın sınırları genişletilerek icrası daha pratik hale getirildi (Azizoğlu, 2000: viii).

Kanun 20. asrın başlarında İstanbullu saz yapımcılarının elinde gelişmiş, yarım perdeler için mandal eklemesi ile daha kullanışlı bir hale gelmiştir (Sözer, 1986:377).

Makam ve Seyir Kavramları

Abdülbâki Nâsır Dede makamı "asıl unsurlarıyla işitildiğinde, kendine özgü bir bütünlük, kişilik gösteren ve başka parçalara bölünmesi (başka şeylere benzetilmesi) mümkün olmayan ezgidir" şeklinde tanımlamıştır (Tura, 2006).

Cinuçen Tanrıkorur (2003: 140) "Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi" adlı eserinde makamı şöyle tarif etmektedir: "Belli aralık düzenlerine göre teşkil edilmiş olan müzik dizilerinin, keyfî değil, kalıplaşmış ezgi dolaşım (=seyir) tiplerine göre kullanılmasından doğan kurallar bütünü."

Seyir kelimesi makam kavramı için hayati bir önem taşımaktadır ve makamı gelişigüzel bir dizi olmaktan kurtaran yegâne özelliktir. Nitekim Türk müziğinde öyle makamlar vardır ki dizileri (aralıkların düzeni) tamamen aynı olduğu halde; seyirleri farklı olduğu için ayrı makamlardır (Tanrıkorur, 2003: 140). Yani aynı donanıma sahip makamların farklı adlandırılmalarını sağlayan en önemli özellikleri seyirleridir.

Mûsikîmizde bir makamın ses dizisindeki aralıkları, birbiri ardı sıra terennüm etmekle o makamı tarif ve tayin etmek güçtür; hatta imkânsızdır. Aynı ses dizisine sahip iki makamda bu sesleri arka arkaya pestten tize tizden peste doğru sıralayarak terennüm edersiniz. Bu iki makamdan hangisini anlatmak istediğinizi belli edemezsiniz. Şu hale göre bir makamın hangi makam olduğu, o makamın belkemiği mesabesinde olan sesleri arasında belli kaide ve şartlara uygun olarak yapılacak melodik seyir ve hareketin meydana getireceği karakterle tayin ve tarif edilir" (Özalp, 1986:..24).

Seyr-i Nâtik

Seyr-i Nâtik, 1987 yılında Cinuçen Tanrıkorur tarafından Türk Mûsikîsi'nde yeni bir form olarak bestelenmiş enstrümental bir eserdir. Seyr-i Nâtik her biri on altı ölçülük, elli farklı makam içermektedir. Eser öğrenciyi sadece seyir kurallarına yoğunlaştırmak amacıyla usûl değişimi düşünülmeden, baştan sona Yürüksemâi usûlü ile bestelenmiştir. Formun bestelenme amacı, genellikle sözlü tariflerle anlatılmak istenilen makamları, klasik seyir şemaları içinde (meyansız olarak) ve makam akrabalıkları gözetilerek ard arda sıralayarak, öğrencinin dikkatini sadece seyir özellikleri ve makam akrabalıklarına yoğunlaştırmaktır (Harmancı, 2011: 222-223).

YÖNTEM

Araştırma için gerekli bilgilere kaynak tarama yöntemi ile ulaşılmıştır. Mandal kullanımıyla ilgili verilerin toplanması görüşme formu yoluyla ve araştırma ile ilgili bilgi aktarımı görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Kanun sanatçısı ve kanun öğretim elemanı olarak görev yapan 10 kişiden, eserin içindeki her makamın üzerine kaç adet mandal kullanılması gerektiğini ve eser içinde seyir etkisiyle değişmesi gereken mandalları yazmaları istenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma için toplanan veriler tablolar halinde gösterilerek elde edilen bulgular, araştırmanın amacına göre yorumlanmıştır. Verilen rakamlar bemol alan sesler için indirilecek mandal sayısını, diyez alan sesler için ise kaldırılacak mandal sayısı göstermektedir. Eser içinde geçen 50 adet makam içinden aynı donanıma sahip olup benzer sonuçlar çıkan makamlardan günümüzde daha sık kullanılanları aşağıda yer almaktadır.

Rast

Tablo 1: Rast Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	8	80,0
2	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 1'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %80'i Rast makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal, %20'si 2 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 2: Rast Makamında (Fa) Eviç Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 2'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Rast makamında kullanılan Eviç perdesi için 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Mahur

Tablo 3: Mahur Makamında (Fa) Mahur Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	6	60,0
6	4	40,0
Toplam	10	100,0

Tablo 3'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %60'ı Mahur makamında kullanılan Mahur perdesi için 5 mandal, %40'ı 6 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Segâh

Tablo 4: Segâh Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 4'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Segâh makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hüzzam

Tablo 5: Hüzzam Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 5'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Hüzzam makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 6: Hüzzam makamında (Mi) Hisar perdesinin kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
3	8	80,0
4	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 6'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %80'i Hüzzam makamında kullanılan Hisar perdesi için 3 mandal, %20'si 4 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 7: Hüzzam makamında (Fa) Eviç perdesinin kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
4	7	70,0
5	3	30,0
Toplam	10	100,0

Tablo 7'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %70'i Hüzzam makamında kullanılan Eviç perdesi için 4 mandal, %30'u 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Sûznâk

Tablo 8: Sûznâk Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 8’de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100’ü Sûznâk makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 9: Sûznâk Makamında (Mi) Hisar Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	8	80,0
6	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 9’da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %80’i Sûznâk makamında kullanılan Hisar perdesi için 5 mandal, %20’si 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 10: Sûznâk Makamında (La) Zirgüle Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	8	80,0
6	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 10’da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %80’i Sûznâk makamında kullanılan Zirgüle perdesi için 5 mandal, %20’si 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 11: Sûznâk Makamında (Fa) Eviç Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 11’de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100’ü Sûznâk makamında kullanılan Eviç perdesi için 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Hicazkâr

Tablo 12: Hicazkâr Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 12’de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100’ü Hicazkâr makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 13: Hicazkâr Makamında (Mi) Hisar Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	7	70,0
6	3	30,0
Toplam	10	100,0

Tablo 13'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %70'i Hicazkâr makamında kullanılan Hisar perdesi için 5 mandal, %30'u 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 14: Hicazkâr Makamında (La) Zirgüle Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	7	70,0
6	3	30,0
Toplam	10	100,0

Tablo 14'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %70'i Hicazkâr makamında kullanılan Zirgüle perdesi için 5 mandal, %30'si 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 15: Hicazkâr Makamında (Fa) Eviç Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 15'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Hicazkâr makamında kullanılan Eviç perdesi için 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Kürdîlihiczakâr

Tablo 16: Kürdîlihiczakâr Makamında (Si) Kürdî Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
6	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 16'da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Kürdîlihiczakâr makamında kullanılan Kürdî perdesi için 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 17: Kürdîlihiczakâr Makamında (Mi) Nim Hisar Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
6	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 17'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Kürdîlihiczakâr makamında kullanılan Nim Hisar perdesi için 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 18: Kürdîlihiczakâr Makamında (La) Nim Zirgüle Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
6	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 18'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Kürdîlihicazkâr makamında kullanılan Nim Zirgüle perdesi için 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Acemaşiran

Tablo 19: Acemaşiran Makamında (Si) Kürdî Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
6	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 19'da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Acemaşiran makamında kullanılan Kürdî perdesi için 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Sabâ

Tablo 20: Sabâ Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	2	20,0
2	4	40,0
3	4	40,0
Toplam	10	100,0

Tablo 20'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %20'si Sabâ makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal, %40'ı 2 mandal ve %40'ı 3 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 21: Sabâ Makamında (Re) Hicaz Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
3	1	10,0
4	7	70,0
5	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 21'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %10'u Sabâ makamında kullanılan Hicaz perdesi için 3 mandal, %70'i 4 mandal ve %20'si 5 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hüseyinî

Tablo 22: Hüseyinî Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	1	10,0
2	2	20,0
3	7	70,0
Toplam	10	100,0

Tablo 22'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %10'u Hüseyinî makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal, %20'si 2 mandal ve %70'i 3 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 23: Hüseyinî Makamında (Fa) Eviç Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
3	2	20,0
4	6	60,0
5	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 23'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %20'si Hüseyinî makamında kullanılan Eviç perdesi için 3 mandal, %60'ı 4 mandal ve %20'si 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Nihavend

Tablo 24: Nihavend Makamında (Si) Kürdî Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
6	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 24'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Nihavend makamında kullanılan Kürdî perdesi için 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 25: Nihavend Makamında (Mi) Nim Hisar Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
6	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 25'te görüldüğü gibi kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Nihavend makamında kullanılan Nim Hisar perdesi için 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Nikriz

Tablo 26: Nikriz Makamında (Si) Dik Kürdî Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	5	50,0
6	5	50,0
Toplam	10	100,0

Tablo 26'da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %50'si Nikriz makamında kullanılan Dik Kürdî perdesi için 5 mandal, %50'si 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 27: Nikriz Makamında (Do) Nim Hicaz Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 27'de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100'ü Nikriz makamında kullanılan Nim Hicaz perdesi için 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Hicaz

Tablo 28: Hicaz Makamında (Si) Dik Kürdî Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
5	9	90,0
6	1	10,0
Toplam	10	100,0

Tablo 28’de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %90’ı Hicaz makamında kullanılan Dik Kürdî perdesi için 5 mandal, %10’u 6 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 29: Hicaz Makamında (Do) Nim Hicaz Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
4	1	10,0
5	9	90,0
Toplam	10	100,0

Tablo 29’da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %10’u Hicaz makamında kullanılan Nim Hicaz perdesi için 4 mandal, %90’ı 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Muhayyer

Tablo 30: Muhayyer Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
1	1	10,0
2	5	50,0
3	4	40,0
Toplam	10	100,0

Tablo 30’da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %10’u Muhayyer makamında kullanılan Segâh perdesi için 1 mandal, %50’si 2 mandal ve %40’ı 3 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 31: Muhayyer Makamında (Fa) Eviç Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
4	8	80,0
5	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 31’de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %80’i Muhayyer makamında kullanılan Eviç perdesi için 4 mandal, %20’si 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Uşşak

Tablo 32: Uşşak Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
3	10	100,0
Toplam	10	100,0

Tablo 32’de kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %100’ü Uşşak makamında kullanılan Segâh perdesi için 3 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bayâtî**Tablo 33:** Bayâtî Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
2	5	50,0
3	5	50,0
Toplam	10	100,0

Tablo 33'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %50'si Bayâtî makamında kullanılan Segâh perdesi için 2 mandal, %50'si 3 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Karcığâr**Tablo 34:** Karcığâr Makamında (Si) Segâh Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
2	2	20,0
3	8	80,0
Toplam	10	100,0

Tablo 34'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %20'si Karcığâr makamında kullanılan Segâh perdesi için 2 mandal, %80'i 3 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 35: Karcığâr Makamında (Mi) Hisar Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
4	8	80,0
5	2	20,0
Toplam	10	100,0

Tablo 35'te kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %80'i Karcığâr makamında kullanılan Hisar perdesi için 4 mandal, %20'si 5 mandal indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 36: Karcığâr Makamında (Fa) Eviç Perdesinin Kullanımı

Mandal Sayısı	(Kişi Sayısı) f	(Yüzde) %
4	7	70,0
5	3	30,0
Toplam	10	100,0

Tablo 36'da kanun öğretim elemanlarının ve kanun sanatçılarının %70'i Karcığâr makamında kullanılan Eviç perdesi için 4 mandal, %30'u 5 mandal kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcıların tamamının aynı sayıda mandal kullandıkları 12 adet makam tespit edilmiştir. Bu makamlar: Nihavent, Segâh, Kürdîlihiczakâr, Acemaşiran, Acemkürdî, Ferahnâk, Ferahfeza, Sultaniyegâh, Şedaraban, Neveser, Uşşak ve Suzidil'dir. Bu makamlar incelendiğinde birbirine yakın donanım veya ses aralıklarına sahip makamlar oldukları ve seyir esnasında fazla değişikliğe uğramayan donanımlara sahip oldukları göze çarpmaktadır.

Katılımcıların mandal kullanımında çoğunluk olarak hem fikir oldukları makam veya donanımlar şu şekildedir:

Rast, Hüzam, Sûznâk, Hicazkâr, Eviç, Hüseyinî, Gerdaniye (Si) Segâh perdesi, Evcârâ, Yegâh, Nikriz (Do) Nim Hicaz perdesi, Zâvil, Hicaz, Zirgüle, Şehnaz, Muhayyer (Fa) Eviç perdesi, Muhayyer Kürdî (Fa) Eviç perdesi, Sabâ Zemzeme, Isfahan, Neva, Tahir, Karcıgar, Bayati Araban (Mi) Hisar ve (Fa) Eviç perdeleri, Şehnaz Buselik, Tahir Buselik, Hisar (Re) Nim Hisar ve (Sol) Nim Şehnaz perdeleri, Hisar Buselik (Re) Nim Hisar perdesi, Suzidilara, Sazkâr, Pençgâh ve Nühüft.

Katılımcıların mandal kullanımında çoğunluk olarak hem fikir olmadıkları makam veya donanımlar ise şu şekildedir:

Şevkefzâ (Re) Hicaz perdesi, Sabâ (Si) Segâh perdesi, Dügâh (Si) Segâh perdesi, Bestenigâr, Gerdaniye (Fa) Eviç perdesi, Dilkeşhâverân, Nikriz (Si) Dik Kürdî perdesi, Muhayyer (Si) Segâh perdesi, Muhayyer Kürdî (Si) Segâh perdesi, Bayati, Bayati Araban (Si) Segâh perdesi, Hisar (Si) Segâh perdesi ve Hisar Buselik (Si) Segâh perdesi. Bu makam ve donanımlar incelendiğinde seyir esnasında değişiklik gösterebilecek makam ve donanımlar oldukları göze çarpmaktadır.

Kanun öğretim elemanları ve kanun sanatçıların tecrübe ve birikimleri sonucu kullandıkları mandal sayılarının elde edilerek kanun eğitimi ve öğretiminde kullanılmasının büyük fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Kanun metotlarında etütlerin yanı sıra makam icrasında kullanılması gereken mandal sayıları da belirtilmelidir. Elde edilen mandal sayılarının bu konu ile ilgili ileride yapılacak araştırmalara kaynak teşkil edeceği umulmaktadır. Farklı öğretim yöntemlerinin ortak yönü mandal kullanımudur.

Not 1: Bu çalışma "Geleneksel Türk Müziği Makamlarının Kanun Sazı İle İcrasından Kullanılan Mandal Sayılarının Cinuçen Tanrıkorur'un Bestelediği Seyr-i Nâtik İle Belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Not 2: Bu çalışma 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 8'inci Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresinde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Azizoğlu, M. (2000). *XIX. Yüzyıldan Günümüze Kanun Sazında Üslûp*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Harmancı, A.B. (2011). Türk *Mûsikîsinde* Seyir Kavramı ve Yeni Bir Form: Seyr-i Nâtik. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 2, Temmuz-Aralık 2011, 222-223.

Mutlu, Ü. (1985). *Kanun Metodu 1*. İstanbul: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri.

Mutlu, Ü. (1998). *Kanun Metodu*. İzmir: Ermat Matbaa.

Özalp, N. (1986). *Türk Mûsikîsi Tarihi*. 1. Cilt, Ankara: TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü Tesisleri.

Somakçı, P. (2000). *Mesleki Müzik Öğretimi Yapan Üniversitelerde Başlangıç Düzeyi İçin Kanun Öğretim Yöntemine İlişkin Sistematik Bir Yaklaşım*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sözer, V. (1986). *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Tanrıkorur, C. (2003). *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Tanrıverdi, A. (1996). AGSL Müzik Bölümlerinde Uygulanan Çalgı Eğitimi ve Viyolanın Çalgı Eğitimi İçerisindeki Yeri. *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 153.

Tura, Y. (2006). *Tetkik ü Tahkik (İnceleme ve Gerçeđi Araştırma) Nâsır Abdülbaki Dede (Çeviri)*. İstanbul: Pan Yayıncılık.